

MATERIAŁY POMOCNE DLA PEŁNIĄCYCH FUNKCJE PSAŁTERZYSTY:

DOKUMENTY PODSTAWOWE:

- **KONSTITUCJA O ŚWIĘTEJ LITURGII** z 4 grudnia 1963 r.: nr. 7-8, 10-14, 21, 22§3, 24, 26-30, 34, 48.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO MSZAŁU RZYMSKIEGO**, 2002: nr. 39-41, 57, 61, 62, 63ab, 102, 118b, 128, 129, 309.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 16-29, 34, 42-45, 49, 91, 95-97, 100, 107, 109-111, 119, 120, 169, 170, 273-275, 294, 310, 336.
- **WSKAZANIA EPISKOPATU POLSKI PO OGŁOSZENIU NOWEGO WYDANIA OWMR** przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym KEP 9.03.2005 r.: nr. 11, 14.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 1-3, 7, 8, 46-54.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO LITURGII GODZIN:** nr 259.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 241-253, 263-266.
- **WPROWADZENIE DO 2 WYD. LEKCYONARZA MSZALNEGO:** nr. 1-10, 19-23, 28, 32-37, 56, 78, 89-91.
- **CEREMONIAŁ LITURGICZNEJ POSŁUGI BISKUPÓW**, 2013: nr. 33, 115-118, 138.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 65, 68-83, 99-109.
- **INSTRUKCJA O MUZYCE W ŚWIĘTEJ LITURGII MUSICAM SACRAM** z 1967 r.: nr. 8, 9, 13, 17-38, 42-46, 50, 53, 62-67.
- **INSTRUKCJA KEP O MUZYCE KOŚCIELNEJ** z 2017 r.: nr. 10d, 19b, 51, 54, 58.

OPRACOWANIA Z LITURGIKI:

- Nadolski B. **LITURGIKA**, wyd. 2, 2011-2014 (4 tomy).
- Sinka T. **ZARYS LITURGIKI**, wyd. 5, 2005.
- **OPRACOWANIA Z TEOLOGII BIBLIJNEJ** lub **KATOLICKI PRZEKŁAD PISMA ŚWIĘTEGO Z KOMENTARZEM**.

FORMACJA LITURGICZNA:

- Szczepaniec S. (red.) **CEREMONIAŁ POSŁUG LITURGICZNYCH**, Kraków 1987.
- Bać T. (i in., red.) **KATECHIZM SŁUŻBY LITURGICZNEJ**, wyd. 3, Katowice 2012.
- Kucharska I., Kosmowski W., Kulbacki P. (red.) **TRIDIUM PASCHALNE. PODRĘCZNIK**, wyd. 3, Kraków 2015.

WYBRANE ZASOBY INTERNETOWE:

- CZYTANIA LITURGICZNE NA KAŻDY DZIEŃ: niezbednik.niedziela.pl
- DOKUMENTY LITURGICZNE: liturgia.episkopat.pl
- NAJNOWSZE DOKUMENTY KOŚCIOŁA POLSKIEGO O LITURGII: pomocniczy.diecezja.swidnica.pl/index.php/liturgia

– **CENTRALNA DIAKONIA LITURGICZNA:**
www.oaza.pl/cdl/

Strona zawierająca więcej materiałów dotyczących funkcji liturgicznych: www.oaza.pl/cdl/ksl/

KRÓTKIE POMOCE LITURGICZNE

PSAŁTERZYSTA

PRZYGOTOWANIE I SPOSÓB WYKONANIA POSŁUGI

oprac. Wojciech Kosmowski
odpowiedzialny za CDL
red. techniczna: Patrycja Kulczewska
sekretariat.cdl@gmail.com

we Wspomnienie św. Kingi, dziewicy, AD 2018

Seria **KRÓTKICH POMOCY LITURGICZNYCH** powstała jako narzędzie dla posługujących, w celu lepszego wypełniania funkcji. Z tych opracowań mogą korzystać osoby o różnym doświadczeniu: by rozszerzyć lub uporządkować wiedzę. Pierwsza edycja **KPL** ukazywała się w „Wieczniku” w latach 2006-2008. W obecnej, **2 edycji**, poprawiono zarówno kwestie merytoryczne, jak i szatę graficzną, uwzględniono najnowsze prawodawstwo liturgiczne. Nadto zamieszczono odnośnik (adres i QR kod) do strony internetowej zawierającej szersze opracowania i więcej źródeł dotyczących danej funkcji liturgicznej.

„Każdą celebrację liturgiczną należy starannie przygotować przy zgodnym współudziale wszystkich zainteresowanych oraz przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych, tak co do strony obrzędowej, jak i spraw duszpasterskich czy muzyki. Dokonuje się tego pod kierunkiem rektora kościoła, uwzględniając także zdanie wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą. Kapłanowi zaś przewodniczącemu celebracji przysługuje zawsze prawo decydowania o tym, co należy do jego zadań”. (OWMR 111)

WPROWADZENIE

Funkcja **PSAŁTERZYSTY** istnieje w Kościele od pierwszych wieków chrześcijaństwa. „Kto dobrze śpiewa dwa razy się modli” – te słowa są szczególnie aktualne w przypadku psalmu, który stanowi słowo natchnione i echo poetyckie czytania biblijnego. Przez piękno melodii łatwiej pamięta się przesłanie Bożego słowa. Psalm powinien być w miarę możliwości śpiewany w całości, można także śpiewać tylko refren, w ostateczności dopuszczalna jest recytacja psalmu. Wersety psalmu może też wykonywać lektor.

MODLITWY PSAŁTERZYSTY

Każda funkcja liturgiczna jest świętym posługiwaniem, w którym człowiek jednoczy się z Chrystusem uobecniającym swe zbawcze dzieło. Jest to również służba wobec ludzi, którzy zgromadzili się na wspólną celebrację. Posługujący powinien więc modlić się – nie tylko za siebie, lecz także za tych, którym służy.

Przed liturgią: Przyjdź, Duchu Święty! Udziel mi łaski godnego śpiewania psalmu responsoryjnego w świętej liturgii Kościoła, a wszystkim zgromadzonym udziel daru wzniesienia serca ku Bogu przez słowa i melodię psalmu. Naucz nas wyrażać Ojcu Niebieskiemu nasze uwielbienie, dziękczynienie, przeproszenie i prośbę.

Po liturgii: Dzięki Ci, Duchu Święty, za powołanie mnie do śpiewania psalmu responsoryjnego w świętej liturgii Kościoła. Spraw, abym coraz bardziej ubogacał moją osobistą modlitwę psalmami i pomagał innym odkrywać piękno tej biblijnej modlitwy.

PSAŁTERZYSTA wykonuje tylko psalm

(śpiew przed Ewangelią jedynie przy braku scholi i kantora).

Czyni to z **ambony** lub innego odpowiedniego miejsca.

Do pełnienia różnych zadań w życiu należy się starannie przygotować, zwłaszcza, gdy jest to służba najwznioślejsza – samemu Bogu w czynnościach liturgicznych. Przygotowanie to powinno być różnorakie:

PRZYGOTOWANIE DALSZE

☞ DUCHOWE

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Posługa liturgiczna nie ogranicza się tylko do czynności spełnionej w liturgii, lecz jest także diakonią we wspólnocie. Wskazane jest zaangażowanie osób pełniących funkcję psalterzysty w inne dzieło apostołskie w rodzinie, parafii.

☞ TEOLOGICZNE

Psalterzysta powinien czytać i znać Pismo Święte. Głoszenie słowa Bożego wymaga jego rozumienia, posiadania wiedzy teologicznej, która może być zdobyta podczas formacji w grupach apostołskich lub w czasie studiów teologicznych. Znajomość podstaw teologii biblijnej pomoże ze zrozumieniem przekazywać tajemnice Słowa Bożego, a znajomość liturgiki pomoże lepiej spełniać posługę w kontekście całej Eucharystii.

☞ WSPÓLNOTOWE

Przygotowanie do pełnienia każdej funkcji liturgicznej powinno dokonywać się we wspólnocie, np. podczas spotkań formacyjnych poświęconych rozważaniu tematu liturgii, tzw. kręgów liturgicznych.

PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE

PODCZAS PRÓB PRZED LITURGIĄ NALEŻY ZWRÓCIĆ UWAGĘ NA:

- ☞ umiejętności wokalne osoby mającej pełnić funkcję psalterzysty (nie mogą jej pełnić osoby nieumiejące pięknie i wyraźnie śpiewać),
- ☞ wskazanie tego, jaki psalm ma być wykonany (wybór zależy od czytania, opcje podawane są w kalendarzu liturgicznym); jeśli uzgodnienie tego z kapłanem będzie możliwe dopiero tuż przed liturgią – należy przygotować się do wszystkich (np. w soboty mogą być zastosowane czytania z dnia, z przypadającego aktualnie wspomnienia świętego albo ze wspomnienia NMP w sobotę);
- ☞ w lekcjonarzu zamieszczone są także „Uproszczone teksty do śpiewania psalmu responsoryjnego” zawierające refreny i psalmy na różne okresy roku kościelnego, które wolno stosować zamiast tekstów ściśle odpowiadających czytaniom, gdy psalm się śpiewa (ma to na celu ułatwienie wykonania refrenu przez wiernych); zamiast psalmu wyznaczonego w lekcjonarzu można śpiewać także responsorium gradualne z Graduału Rzymskiego albo psalm responsoryjny lub allelujacyjny z Graduału zwykłego,

- ☞ psalm śpiewa się w całości (wszystkie zwrotki) albo śpiewa się tylko refren; nie wolno zastępować psalmu tekstami niebiblijnymi czy innymi niż te, które są podane w lekcjonarzu,
  - ☞ możliwe jest wykonanie psalmu w sposób ciągły, tj. bez refrenu (tylko po wcześniejszym uzgodnieniu i wyjaśnieniu wiernym!),
  - ☞ dobór właściwej melodii oraz ćwiczenie śpiewu (patrz dalej: zasady przygotowania do śpiewu psalmu);
  - ☞ jeśli psalm ma być czytany nie wolno zaniedbać przeczytania go na głos,
  - ☞ wskazanie miejsca*, które ma zająć psalterzysta (w pobliżu miejsca wykonywania posługi),
  - ☞ określenie, kiedy i w jaki sposób należy podejść do ambony i odejść na miejsce (droga do przejścia powinna być jak najkrótsza),
  - ☞ strój posługujących – dla członka zespołu służby liturgicznej może być to alba (gdy jej krój tego wymaga, to także humerał i pasek) bądź komża (w zależności od panującego zwyczaju także sutanka, kołnierz, rewerenda).
- * Funkcję psalterzysty mogą także pełnić osoby zajmujące miejsca poza prezbiterium – ich strój winien być godny i odświętny, w żadnym wypadku zbyt swobodny, roboczy lub plażowy.

UZGODNIENIA Z INNYMI UCZESTNIKAMI CELEBRACJI

- ✓ **główny celebrans** lub osoba przez niego wyznaczona (np. ceremoniarz) decyduje o tym, jaka lekcja i jaki psalm mają być wykonane – o ile przepisy liturgiczne dają taki wybór;
- ✓ **organista i schola** powinni wiedzieć, jaki psalm został wybrany i jaka jest melodia, by przygotować akompaniament i włączyć się w śpiew refrenu;
- ✓ z **lektorem** powinien przećwiczyć sposób podchodzenia do ambony i odchodzenia – jeśli ceremoniarz zdecydował, że mają robić to razem;
- ✓ jeśli jest kilka psalmów, np. w Wigilię Paschalną, psalterzyści powinni uzgodnić **między sobą**, kto co śpiewa; dobrze też zróżnicować melodie;
- ✓ psalterzysta powinien upewnić się, czy po czytaniu a przed psalmem ma być zachowana krótka chwila milczenia – należy o to zapytać **głównego celebrans**a lub **ceremoniarza**;
- ✓ należy uzgodnić z **ceremoniarzem**, czy po śpiewie psalmu lekcjonarz ma być schowany pod pulpit (może to mieć miejsce, gdy jest jedno czytanie i procesja na Ewangelię – na ambonie winno być zrobione miejsce na Ewangeliarz).

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

TUŻ PRZED CELEBRACJĄ NALEŻY PAMIĘTAĆ O TYM, ŻE:

- ☞ posługujący przychodzi do zakrystii co najmniej 15 minut (w dni powszednie) lub 30 minut (w święta i uroczystości) przed liturgią, aby dokonać ostatnich uzgodnień i czy nie zmieniły się inne wcześniejsze ustalenia, ew. zapytać w sprawie wyboru psalmu,

- ☞ na ambonie należy przygotować lekcjonarz z zaznaczonym tekstem,
- ☞ przed liturgią należy również sprawdzić działanie mikrofonu (głośność, długość kabli, sposób włączania i wyłączania oraz zmiany ustawienia),
- ☞ istotnym elementem przygotowania jest **wspólna modlitwa** zespołu służby liturgicznej i chwila skupienia w ciszy.
  - * Jeśli funkcję psalterzysty posługujący wykonuje jednorazowo (nie jest członkiem zespołu), to winien zająć wskazane przez ceremoniarza miejsce jeszcze przed celebracją.

PODSTAWOWE ZASADY PRZYGOTOWANIA:

- ☞ podstawą owocnego przekazu jest **rozumienie tekstu biblijnego** – na przygotowanie i rozważenie psalmu trzeba poświęcić czas;
- ☞ **śpiew psalmu należy przećwiczyć** – jego, nawet głośne, czytanie nie jest przygotowaniem wystarczającym (nie pozwala wyćwiczyć artykulacji, właściwego podkładania tekstu do melodii, ani oddechu);
- ☞ **oddech** musi być spokojny i głęboki, pozwalający nie tylko na swobodne prowadzenie melodii, ale także (przede wszystkim!) na wyraźne wypowiedzianie słów psalmu;
- ☞ **ćwiczenia dykcji** to nieodzowny element przygotowania do pełnienia posługi słowa, również śpiewanego;
- ☞ **wybór melodii** uzależniony jest od okresu liturgicznego oraz rodzaju celebracji (np. uroczystość, pogrzeb), ale należy pamiętać, że ważny jest przede wszystkim **tekst psalmu** – melodia nie może przesłaniać słów, sprawiać, że nie będą zrozumiałe (np. ze względu na to, że akcent muzyczny będzie w innym miejscu niż gramatyczny);
- ☞ wskazane jest nie tylko różnicowanie melodii psalmu, ale także **uczenie nowych melodii** – wierni powinni umieć powtórzyć przynajmniej melodię refrenu; w nowym „Lecjonarzu mszalnym” wszystkie refreny psalmów responsoryjnych mają 11 zgłosek;
- ☞ melodie powinny pochodzić ze śpiewników liturgicznych (np. „Śpiewnik kościelny” ks. Jana Siedleckiego, wyd. XLI; „Exsultate Deo”).

Powyższe zasady dotyczą technicznego i teoretycznego przygotowania do pełnienia funkcji psalterzysty.

Stosowanie ich wymaga nie tylko formacji, ale także ciągłego doskonalenia warsztatu muzycznego. Może się to dokonywać w czasie kursów diecezjalnych (kurs psalterzysty, studium organistowskie), warsztatów liturgiczno-muzycznych czy rekolekcji (np. KAMuzO Ruchu Światło-Życie).

ZASADY ŚPIEwu PSALMU:

- ☞ zasadniczo psalm wykonuje się z ambony,
- ☞ podczas wykonywania psalmu ręce należy położyć na ambonie, ewentualnie ręce mogą być złożone,
- ☞ ważne jest nawiązywanie kontaktu wzrokowego ze słuchającymi (przynajmniej po pierwszym zaśpiewaniu refrenu i po każdej zwrotce).